

LAGRÅDET

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 2009-10-14

Närvarande: F.d. regeringsrådet Rune Lavin samt justitieråden Ann-Christine Lindeblad och Ella Nyström.

Avskaffande av preskription för vissa allvarliga brott

Enligt en lagrådsremiss den 8 oktober 2009 (Justitiedepartementet) har regeringen beslutat att inhämta Lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om ändring i brottsbalken,
2. lag om ändring i polisdatlagen (1998:622).

Förslagen har inför Lagrådet föredragits av rättssakkunniga Charlotte Edvardsson.

Förslagen föranleder följande yttrande av Lagrådet:

I remissen föreslås beträffande vuxna lagöverträdare att åtalspreskription, påföljdspreskription och absolut preskription avskaffas för vissa allvarliga brott samt försök till dessa brott. Vidare föreslås att uppgifter i spårregistret som hänför sig till sådan brottslighet ska gallras senast sjuttio år efter registreringen i stället för som idag trettio år. Remissen innehåller också ett förslag till förlängning av preskriptionstiden för könsstympning av barn, på så sätt att tiden börjar löpa först när barnet fyller eller skulle ha fyllt 18 år.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2010. Ändringarna i fråga om preskription och preskriptionstid föreslås gälla också för begångna brott som vid lagens ikraftträdande inte har preskriberats.

Förslaget till lag om ändring i brottsbalken

Övergångsbestämmelse

Innebörden av den föreslagna övergångsbestämmelsen är att de nya bestämmelserna om preskription kommer att gälla även för ett brott som begåtts före ikraftträdandet, under förutsättning att brottet vid lagens ikraftträdande ännu inte preskriberats enligt äldre bestämmelser.

En grundläggande rättsstatlig princip är förbudet mot retroaktiv strafflagstiftning till en enskilds nackdel. Förbudet kommer till uttryck i 2 kap. 10 § regeringsformen. Nämnda grundlagsregel anses emellertid inte hindra att en straffrättslig preskriptionsbestämmelse ges retroaktiv verkan. Det kan dock konstateras att det under lång tid har ansetts som en allmän rättsprincip att retroaktiv förlängning av straffrättsliga preskriptionstider inte bör förekomma. Principen kommer till uttryck i 12 § lagen (1964:163) om införande av brottsbalken (BrP), där det föreskrivs att påföljd inte får ådömas om straff skulle vara att anse som förfallet vid bedömning efter lag som gällde då brottet begicks. Regeln tar formellt sikte endast på förhållanden vid brottsbalkens införande men den är avsedd att tillämpas analogt också på senare lagändringar. Något hinder mot att i lag göra avsteg från regeln finns inte.

I remissen uttalas att det för att göra avsteg från huvudregeln i 12 § BrP bör krävas goda skäl och att möjligheten till avsteg bör tillämpas

med återhållsamhet. Lagrådet konstaterar att den nu föreslagna övergångsbestämmelsen och tidigare införda bestämmelser med motsvarande innehåll innebär att det görs tämligen långtgående avsteg från huvudregeln, vilket naturligtvis är en diskutabel utveckling.

De föreslagna undantagen från preskription gäller dels vissa internationella brott, dels brott som innefattar eller kan innefatta uppsåtligt, dödligt våld. Beträffande de internationella brotten anförs i remissen att det är angeläget att Sverige anpassar sin lagstiftning till Romstadgan. Om preskription inte avskaffas för redan begångna folkmord och grova folkrättsbrott kan dessa med tillämpning av svensk rätt komma att preskriberas tidigare än enligt Romstadgan. När det gäller brotten som avser uppsåtligt dödande pekas i remissen på brottens allvar och de starka allmänna och enskilda intressena av att dessa brott lagförs.

Härutöver föreslås i remissen en förändrad utgångspunkt för beräkning av preskriptionstid för könsstympning av barn. Som skäl för att denna bestämmelse ges retroaktiv tillämpning anges i remissen att motsvarande bestämmelse avseende vissa sexualbrott mot barn vid två tillfällen har getts retroaktiv tillämpning. Vidare anförs att nuvarande preskriptionsbestämmelser skulle kunna medföra att fall av könsstympning preskriberas innan målsäganden inser eller förmår påtala att hon utsatts för ett brott.

De i remissen anförda skälen för den föreslagna övergångsbestämmelsen är av sådan natur att Lagrådet anser sig kunna acceptera dem, trots de betänkligheter av principiell art som förslaget ger upphov till.

Övrigt lagförslag

Lagrådet lämnar förslaget utan erinran.